

De compacte en groene stad

Context

Terwijl Brussel in 2004 nog de kaap van 1 miljoen inwoners rondde, wordt volgens de laatste bevolkingsprognoses verwacht dat er in 2060 meer dan 1,5 miljoen mensen in het Gewest zullen wonen (BISA). De bevolkingsdichtheid in Brussel, vandaag gemiddeld 7.384 inwoners per vierkante kilometer, bereikt niet dezelfde omvang als bijvoorbeeld in Parijs (ongeveer 20.700 inwoners/km²), maar zal de komende jaren wel fors toenemen. Er bestaan bovendien grote verschillen tussen de Brusselse gemeenten, met ongeveer 2.000 inwoners/km² in Watermaal-Bosvoorde tot bijna 24.000 in Sint-Joost-ten-Node. De toenemende verdichting van Brussel blijft niet zonder gevolgen en heeft in de voorbije jaren onder meer geleid tot problemen met wateroverlast, congestie, luchtkwaliteit of spanningen in over-verdichte wijken.

De toenemende stedelijke dichtheid stelt het Gewest voor grote uitdagingen. Het dwingt haar onder meer na te denken over het beheer van de schaarse beschikbare grond in relatie tot de nood aan nieuwe huisvesting en infrastructuur, de gewenste verdichting en brede toegankelijkheid of de mogelijkheden tot reconversie en het gemengde karakter van haar buurten. De bewoners van Brussel verwachten van het Gewest voldoende kwalitatief hoogstaande woningen, een goede buurtinfrastructuur, een sterk opleidingsaanbod en economische activiteiten met een potentieel aan lokale jobs. Tegelijk moet het Gewest het ecologische karakter van de stad bewaken zodat ze groen, aangenaam en gezond blijft voor haar inwoners en bezoekers. Een gezonde leefomgeving, levenskwaliteit, biodiversiteit en ecologische duurzaamheid zijn belangrijke uitdagingen voor het stedelijk beleid. Maar hoe kan een beleid rond stedelijke verdichting hand in hand gaan met een duurzaam en groen beleid?

Uitdaging

Om het hoofd te kunnen bieden aan de toenemende verdichting heeft het Gewest nood aan creatieve en innovatieve ideeën die toelaten om de stad zo te bouwen dat deze compact is maar tegelijk de nodige ruimte laat voor natuur (in de ruime zin: biodiversiteit, groene ruimte, duurzaamheid...). De ontwikkeling van een dergelijke visie kan vanuit drie perspectieven worden benaderd via de volgende vraagstellingen:

- Op welke manier kunnen aantrekkelijke, vernieuwende alternatieven een dense, mensenwaardige, niet duurzame stedelijke ontwikkeling vermijden? Hoe kan de regeneratie van oude stadsinfrastructuur oplossingen bieden voor de toenemende verstedelijking, de steeds schaarser wordende (groene) ruimte en de verminderde biodiversiteit?
- Op welke manier kan de verdichting deel van het antwoord zijn op ecologische problemen? Dichtheid of burgerconcentratie biedt immers ook opportuniteiten op het vlak van ecologie. Zo laat de dichtheid van de stad meer energie-efficiënte woonvormen, transportvormen en voorzieningen voor diensten toe en kunnen maatregelen om klimaatverandering tegen te gaan meer efficiënt en kosteneffectief gebeuren in grote en compacte steden.
- Hoe kan duurzaam management en gebruik van de beschikbare natuur ingezet worden om de ecologische en maatschappelijke uitdagingen van verdichting aan te pakken? Met andere woorden, hoe kunnen Nature Based Solutions (NBS) een oplossing bieden? NBS combineren

doorgaans meerdere voordelen op het vlak van gezondheid, economie, maatschappij en milieu. Ook zij bieden vaak meer efficiënte en kosten-effectieve oplossingen ten opzichte van meer traditionele benaderingen.

De innovatieve ideeën die via deze projectoproep kunnen worden onderzocht, moeten beantwoorden aan de voorwaarden van duurzaamheid, ecologische rechtvaardigheid, toename van biodiversiteit en effectiviteit op relevante schaal. Omdat er grote verschillen kunnen zijn tussen de wijken van een stad kan het niettemin soms nodig zijn om in te zoomen op een lager schaalniveau, bijvoorbeeld het niveau van de directe leefomgeving en de lokale gemeenschap. Dit houdt in dat de focus kan worden gericht op specifieke locaties (bv. het gebied rond de haven, de stadsranden of zelfs specifieke gebouwen). Daarnaast moeten de projecten de nodige empirische onderbouwing leveren om beleidsvorming op stadsniveau op te baseren. Vermits het hier om erg complexe problemen (wicked problems) gaat, vaak bemoeilijkt door (schijnbaar) tegenstrijdige belangen en gefragmenteerde bevoegdheden, is het van belang bij het voorstellen van oplossingen om 'out-of-the-box' te durven denken zonder de toepasbaarheid in het echte leven uit het oog te verliezen. Het gebruik maken van de expertise uit ervaring van onder meer burgerinitiatieven of via burgerwetenschap kan een methodologische optie zijn om eerlijke en billijke maatschappelijke antwoorden te formuleren en de nodige burgerstuwkracht te geven aan de vergroening van de stad.

Publieke partners

Leefmilieu Brussel, Perspective.Brussels, enz.